

Yaşlılara saygı

YAŞLILARA

[illegible]

ليسَ منَّا من:
لم يَرحَم
صغيرنا ولم
يُوقِّرْ
كبيرَنَا

"Küccedil;uuml;klerimize merhamet etmeyen, büy&uumuml;klerimize saygı göstermeyen bizden değildir." (Tirmizîicirc;, Birr, 25/15)

(Sebebi vürü: Bir gün, ashab-ı kiram, Peygamberimizin çevresinde oturmuş, onu dinliyorlardı. Bu sırada efendimizi görmeye ve onunla konuşmaya gelen bir ihtiyar topluluğa yaklaştı. Sahabiler ihtiyara yer verirken biraz ağır davrandılar. Müslümanların bu hareketi Peygamberimizin gözünden kaçmadı. Yer vermedeki bu gevşekliği beğenmedi ve yukarıdaki ifadeyi buyurdu.)

İnsanın biyolojik devreleri

İhtiyar olma hali, ihtiyar olma çağı, kişinin yaşlanma devresi.

İnsanın dünyada geçirdiği hayat; merhaleler hakkında Kur'an şu izahı yapar:

يَا أَيَُّا
 النَّاسُ إِن
 كُنتُمْ فِي
 رَيْبٍ مِّنَ
 الْبَعْثِ
 فَإِنَّا
 خَلَقْنَاكُ
 05; مِّن تُرَابٍ
 ثُمَّ مِن
 نُّطْفَةٍ
 ثُمَّ مِنْ
 عَلَقَةٍ
 ثُمَّ مِن
 مُّضْغَةٍ
 مُّخَلَّقَة
 13; وَغَيْرِ
 مُخَلَّقَةٍ
 لِّنُبَيِّن
 14; لَكُمْ
 وَنُقِرُّ
 فِي
 الْأَرْحَام
 16; مَا نَشَاء
 إِلَى أَجَلٍ
 مُّسَمًّى
 ثُمَّ

نُخْرِجُكُمْ طِفْلاً
ثُمَّ
لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ
وَمِنكُم
مَّن
يُتَوَفَّى
وَمِنكُم
مَّن يُرَدُّ
إِلَى
أَرْذَلِ
الْعُمُرِ
لِكَيْلَا
يَعْلَمَ مِن
بَعْدِ
عِلْمٍ
شَيْئاً

"Ey insanlar eğer öldükten sonra dirilmekten kuşkada iseniz (bilin ki) biz sizi (önce) topraktan, sonra nutfе (sperma) den, sonra alaka (embriyon) dan, sonra yaratılışı belli belirsiz bir çiğnem et parçasından yarattık ki, size (kudretimizi) açıkça gösterelim. Dilediğimizi belirtilmiş bir süreye kadar rahimlerde tutuyoruz sonra sizi bir bebek olarak çıkçıyoruz. Sonra gücünüze ermeniz için (sizi büyütüyoruz). İçinizden kimi (henüz çocukken öldürülüyor, kimi de ömrün en kötü çağına) (ihtiyarlığa) itiliyor ki, bilirken bir şey bilmez hale gelsin (çocukluğundaki gibi vücutça ve akılca güçsüz bir duruma düşün) " (Hacc, 22/5), (ayrıca bkz. Mü'minûn, 23/14);

وَاللّهُ
خَلَقَكُمْ
ثُمَّ
يَتَوَفَّاكُمْ وَمِنكُم
مَّن يُرَدُّ
إِلَى
أَرْذَلِ
الْعُمُرِ
لِكَيْ لاَ
يَعْلَمَ
بَعْدَ
عِلْمٍ
شَيْئاً
إِنَّ اللّهَ
عَلِيمٌ
قَدِيرٌ

"Sizi Allah yarattı. Sizi yine O öldürecek, içinizden kimi -bildikten sonra (çocuk gibi) bir şey bilmesin diye- en aşağı ömre (erzeli'l-ömür) kadar geri götürülür... (Yani ihtiyar olur, dermansızlık ve akıl noksanlığı hususunda bir

çocuğa benzer, unutkanlık hali başlar)" (Nahl, 16/70);

ثُمَّ

رَدَدْنَاهُ

أَسْفَلَ

سَافِلِينَ

"Sonra onu aşağı/arın aşağısına çevirdik" (Tîn, 95/5).

Ayette geçen "esfeli's-sâfilîn" tabiri cehennem, ateş ile açıklandığı gibi

âyetin öncesiyile irtibat kurularak ruh ve madde itibariyle en güz el -ahseni takvim-

biçimde yaratıları insanın daha sonra temizlik yerine eğrilik, güzellik yerine

çirkinlik, ilerleme yerine gerileme, sıhhat yerine hastalık, gençlik yerine ihtiyarlık, ilim

yerine cehalet ve bunaklık, çalışma yerine tembellik, hürriyet yerine esaret, izzet

yerine zillet, hayat yerine ölüm ve çürüyüp kokma noktasına

getirileceği şeklinde de izah edilmiştir.

Söz konusu ayetler, insanlar için dünya hayatındaki en son noktanın

"erzeli'l-ömür" yani, ihtiyarlığın bunama hali olduğunu ifade etmektedir. Bu noktada

bulunan insan, akıl, anlayış ve güç itibariyle çocukluk dönemindeki

durumuna teşbih edilmiştir.

Yaşlılık hali

Yaşlanmak ve ölüm kaçınılmazdır. Ömrümüz olduğu

sürece yaşlanmak her insanın...

Uzun ömür sürmek, insanı aldatmamalıdır. Çünkü uzun

yaşamak meziyet değildir. Önemli olan, güzel hatıralar bırakarak yaşayabilmektir.

Kur'an'da yaşlılara saygı

وَقَضَى

رَبُّكَ

أَلَّا

تَعْبُدُوا

إِلَّا

إِيَّاهُ

وَبِالْوَال

16;دَيْنِ

إِحْسَانًا

إِم.َّا

يَبْلُغَنَّ

عِنْدَكَ

الْكِبَرَ

أَحَدُهُمَا

أَوْ

كِلَاهُمَا

فَلَا تَقُلْ

لَهُمَا

أُفٍّ وَلَا

تَنْهَرْهُم

14;ا وَقُلْ

لَهُمَا

قَوْلًا

كَرِيمًا *

وَاخْفِضْ

لَهُمَا
جَنَاحَ
الذُّلِّ
مِنْ
الرَّحْمَةِ
وَقُلْ
رَّبِّ
ارْحَمْهُمَا
كَمَا
رَبَّيَانِي
صَغِيرًا

"Rabbin, sadece kendisine ibadet etmenizi, ana babaya da iyi davranmanızı kesin olarak emreder. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara "ouml;" bile deme. Onları azarlama. Onlara tatlı ve güz söz söyle. Onlara merhamet ederek üzerlerine kanat ger ve de ki: Ey Yüce Rabbim! Küçükken onlar beni nasıl koruyup yetiştirdilerse, Sen de onları esirge."
(İsrâ, 17/23-24)

وَمَنْ
نُعَمِّرْهُ
نُنَكِّسْهُ
فِي
الْخَلْقِ
أَفَلَا
يَعْقِلُونَ
"Kime uzun ömür verirse biz onun yaratılışını (gençliğini, güzelliğini) bozar, gücünü azaltır, beli bükük hale getiririz. Onlar bunu hiçdüşünmezler mi?" (Yâsin, 36/68)

اللَّهُ
الَّذِي
خَلَقَكُمْ
مِنْ ضَعْفٍ
ثُمَّ جَعَلَ
مِنْ بَعْدِ
ضَعْفٍ
قُوَّةً
ثُمَّ جَعَلَ
مِنْ بَعْدِ
قُوَّةٍ
ضَعْفًا
وَشَيْبَةً
يَخْلُقُ مَا
يَشَاءُ
وَهُوَ
الْعَلِيمُ
الْقَدِيرُ

"Allah, sizi güçsüz olarak yaratan, sonra güçsüzlüğün ardından bir güç veren, sonra gücün ardından bir güçsüzlük ve yaşlılık verendir" (Rûm,

30/54) âyeti de insan bedeninin, hayat süresi içinde uğradığı iniş çıkları ifâde etmektedir.

Ömrün uzun veya kısa olması, Allah'ın takdiri iledir.

İrademizin dışında insan için takdir edilen bu zaman dilimlerini yaşamanın leh ve aleyhimizde olması, ancak iman ve İslâm'a uyup uymama açisındandır. Bununla beraber ihtiyarlık akıl ve güce koyduğu engel nedeniyle devası ve şifası yaratılmayan bir hastalık olarak vasıflandırılmıştır

تَدَاوَوْا
عِبَادَ
اللَّهِ
فَإِنَّ
اللَّهَ
سُبْحَانَهُ
لَمْيَضَعْ
دَاءًإِلَّا
وَضَعَ
مَعَهُ
شِفَاءً
إِلَّا
الْهَرَمَ
Tedavi olunuz, ey Allah'ın kulları. Çünkü doğrusu Allah yaşlılıktan başka yarattığı her hastalıkla beraber bir deva (ilâç) da yaratmıştır» buyurdu. (İbn

Mace, Tıbb, 1/3436)

Bunun için Hz. Peygamber (s.a.v):

وَأَعُوذُ
بِكَأَنْ
أُرَدَّ
إِلَى

أَرْذَلِ
الْعُمُرِ

"Allah'ım! Erzeli'l-ömür (ihtiyarlığın, bunaklığın) den de sana sığınırım" buyurmuştur (Buharî, Cihad, 25; Müslim, Zikr, 52).

Önümüzde uzun yıllar var gözükebilir; ama bu durum bizi aldatmamalıdır.

Yaşadığımız her anın kıymetini bilmeli ve en iyi şekilde onu değerlendirmeliyiz. Unutmamalıyız ki, bizim için dün geçmiştir. Yarına çıkacağımız ise kesin değildir.

Bize düşen, içerisinde bulunduğumuz zamanı en güzel ve hayırlı bir biçimde değerlendirmek ve salih amel sahibi olarak dolu dolu yaşamaktır.

İnsan yaşlandıça emellerinin gençleştiği ifade edilir. Ne tûl-u ömür, ne de tûl-u emel (uzun ömür ve uzun emelli olmak arzusu) bizleri aldatmamalıdır.

Hiç şüphe yok ki, bugünün gençleri, yarının yaşlılarıdır.

Gençliğinde büyüklere saygı duymayanların, yaşlandıklarında küçüklerinden saygı beklemeleri muhaldir.

قَالَ
رَسُولُ
اللَّهِصمَا
أَكْرَمَ

شَابٌّ
شَيْخًا
لِسِنِّهِ
إِلَّا
قَيَّضَ
اللَّهُ لَهُ
مَنْ
يُكْرِمُهُ
عِنْدَ
سِنِّهِ

"Her hangi bir genç, bir kimseye yaşlı olduğu için ikramda bulunursa, Allah o gence, yaşlılığında kendisine ikramda bulunacak birini nasip eder." (Tirmizî, Birr, 25/(2022))
Aşırı yaşlılıktan Allah'a sığınan Hz. Peygamber (Ahmed, Müsned, II, (185)) bir devlet başkanı olarak güçsüzlerin ve yaşlıların bakımını üstlenmiştir.

عن أبي
الدَّرداءِ
قال سمعتُ
رَسُولَ
اللَّهِ)ص(
يقول:
ابْغُونِي
ضُعَفَاءَكُمْ فَإِنَّمَا
تُرْزَقُونَ
وَتُنْصَرُونَ
بِضُعَفَائِكُمْ

"Güçsüz ve düşkünleri araştırıp bana getirin, (ihtiyaçlerini karşılayayım). Çünkü siz ancak içinizdeki güçsüzler sayesinde yardım görüyor ve rızıklandırılıyorsunuz." (Tirmizî, Cihad, 21/24)

قَالَ
رَسُولُ
اللَّهِ)ص(‏
يَكْبَرُ
ابْنُ آدَمَ
وَيَكْبَرُ
مَعَهُ
اثْنَانِ
حُبُّ
الْمَالِ،
وَطُولُ
الْعُمُرِ ‏
"îdemoğlu yaşlandıkça şu iki şeyi gençleşir: Mala ve uzun yaşamaya düşkünük." (Buhârî, Rikak, 81/5)

Yaşlılara karşı görevlerimiz

Yaşlılara ilgi ve saygı göstermek, onların hayır duasını almak, gündelik hayatımızın her alanında (toplu taşıma araçları, alışveriş merkezleri ve bunun gibi sosyal mekânlerde)

yaşlılara önçelik tanımak insanlık görevimizdir.

Sofrada, sohbette, yolculukta, çarşı-pazarda vb. her yerde onlara önçelik vermek, tecrübelerinden yararlanmak, unutulmadıklarını göstermek saygının gereğidir.

Bugün gençiği, sağlığı, gücü kuvveti yerinde olanların, bu nitelikleri ömür boyu koruyamayacakları açıktır. Bunların zamanla zaafa uğraması

kaçınılmazdır. Öyle ise, bizim de bir gün yaşlanacağımızı göz

önüne alarak yaşlılara, özellikle ana babamıza, dedelerimize, ninelerimize saygılı davranmalı ve bu konuda çocuklarımıza ve gençlerimize örnek olmalıyız.

Yaşlılara hümet ve ihtimam göstererek onların gönüllerini ve dualarını

almak önemli bir insanlık borcudur. Onlara güzel ve tatlı söz söylemek,

merhamet ve tevazu göstermek ihmal edilmemesi gereken dînî bir vecibedir.

عن أبى هريرة)ر(

أنّ رَسُولُ

اللّهِ)ص(قال::

رَغِمَ

أنفُهُ رغمَ

أنفُهُ رغمَ

أنفُهُ، قيلَ

مَنْ يَا

رَسُولُ

اللّهِ ؟ قال::

مَنْ أدركَ

والدِيهِ

عندَ الكِبرِ

أو

أحَدَهُمَا

ثمّ لم يدخلْ

الجنّةَ.

Ebu Hüreyre (r.a) anlatıyor: "Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün:

"Burnu sürtülsün, burnu sürtülsün, burnu

sürtülsün" dedi.

"Kimin burnu sürtülsün ey Allah'ın Resulü?" diye sorulunca şu açıklamada bulundu:

"Ebeveyninden her ikisinin veya sâdece birinin yaşlılığına ulaştığı halde cennete giremeyenin." (Müslim, Birr, 45/9)

قالَ رسولُ

اللّهِ)ص(:

الرَّاحِمُونَ

يَرْحَمُهُمُاللّهُ

تَعالى!

ارحَمُوا

مَنْ فِي

الْأَرضِ

يَرْحَمْكُمْ مَنْ في

السَّمَاءِ

الرَّحِمُ
شِجْنَةٌ
مِنَ
الرَّحْمنِ
مَنْ
وَصَلَهَا
وَصَلَهُ
اللّهُ
وَمَنْ
قَطَعَهَا
قَطَعَهُ
اللّهُ تَعال.
Abdullah İbnu Amr İbni'l- Âs (r.a.) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Allah, merhametli olanlara rahmetle muamele eder. Öyleyse, sizler yeryüzündekilere karşı merhametli olun ki, semâda bulunanlar da size rahmet etsinler. Rahim (akrabalık bağı) Rahmân'dan bir bağıdır. Kim bunu korursa Allah onunla (rahmet bağı) kurar, kim de koparırsa, Allah da ondan (rahmet bağı) koparır." (Tirmizî, Birr, 25/16)
Hz. Ebû Bekir'in babası Ebû Kuhâfe, pîr-i fâni olduğu halde, henüz Müslüman olmamıştı. Gözlerinin feri kalmamış, yolunu göremiyordu. Oğlu Hz. Ebu Bekir ihtiyar babasının elinden tutarak Peygamber'in huzuruna getirdi. Herkese karşı saygı gösteren büyük Peygamber: "İhtiyarı niçin buralara kadar zahmete koştun? O'nu kendi halinde bıraksaydın, biz onun ayağına giderdik", dedi. Onu önüne oturttu. Elini göğsünün üzerine koyarak ona İslâm'ı telkin etti. İşte O, yaşlılara böyle muâmele ederdi. (İbn Hişam, es-Sîretün-Nebeviyye, Kahire 1955, II, 405-406; A.H.Berki, O. Keskiöğlu, Hz. Muhammed ve Hayatı, D.İ.B. Yayını, Ankara 1972, Sh. 330)
Başlangç itibariyle topraktan yaratıları insan, sonuçta da ölüm ile toprağa karışacak, kabir hayatından sonra kıyâmet ile tekrar diriltilerek mahşere sevk edilecektir.
إِنَّ
رَسُولَ
اللَّهِ)ص(
كَانَ
يَتَعَوَّذُ
مِنْهُنَّ
دُبُرَ
الصَّلَاةِ:
اللَّهُمَّ
إِنِّي
أَعُوذُ بِكَ
مِنْ
الْجُبْنِ
وَأَعُوذُ
بِكَ أَنْ
أُرَدَّ
إِلَى
أَرْذَلِ
الْعُمُرِ
وَأَعُوذُ

بِكَ مِنْ
فِتْنَةِ
الدُّنْيَا
وَأَعُوذُ
بِكَ مِنْ
عَذَابِ
الْقَبْرِ
Şüphez Rasûlullâh (s.a.v) namaz arkasında şunlardan Allah'a sığınrdı:
"Allah'ım, ben korkaklıktan Sana sığınırım; ömrün en değersizine
döndürülmenden de Sana sığınırım; dünya fitnesinden Sana sığınırım;
kabir azabından da Sana sığınırım". (Buhari, Cihad, 25)

Rasûlullâh (s.a.s) inanlara son derece sevgi ve merhamet göstermiş söz ve fiilleriyle ümmetin de aynı şekilde davranmalarını ikaz etmiştir. O, güçsüzlükleri nedeniyle çocuk ve yaşlılara daha ziyade merhamette bulunmuş ve onların gönüllerini hoş etmeye çalışmıştır. İhtiyarlar için İslâm hukukunda genel manâda istisnai bir durum söz konusu değildir. Ancak güçsüzlüğün son noktasında, oruçiçin fitre, hac için ise bedel gönderilmesine ruhsat verilmiştir. Namazların imâ ile kılınabileceği hükme bağlanmıştır.

عَنْ أَبِي
مُوسَى
الْأَشْعَرِي
ِّ قَالَ
قَالَ
رَسُولُ
اللَّهِ)ص(إِنَّ مِنْ
إِجْلَالِ
اللَّهِ
إِكْرَامَ
ذِي
الشَّيْبَةِ
الْمُسْلِمِ
وَحَامِلِ
الْقُرْآنِ
غَيْرِ
الْغَالِي
فِيهِ (الغالي
فيه المجاوز
حده)
وَالْجَافِي
عَنْهُ (أصل
الجفاء ترك
الصلة والبر
وجفاه أبعده
وأقصاه)
وَإِكْرَامَ
ذِي

السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ Ebu Musa el Eş'arî'den (rivayet edildiğine göre) Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki ihtiyar müslümana, Kur'ân'ı terk etmeyen ve yasaklarını çğnemeyen Kur'ân hafızlarına ve adaletli devlet başkanına hürmet etmek, Allah'a saygıdandır." (Ebu Davud, Edeb, 20/4843)

قال رسول اللَّه : « يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤهُمْ لِكتَابِ اللَّهِ ، فَإِنْ كَانُوا في الْقِراءَةِ سَواءً ، فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ ، فَإِنْ كَانُوا في السُّنَّةِ سَوَاءً ، فَأَقْدمُهُمْ هِجْرَةً ، فَإِنْ كانُوا في الهِجْرَةِ سَوَاءً ، فَأَقْدَمُهُُْ سِنّاً وَلا يُؤمَّنَّ الرَّجُلُ الرَّجُلَ في سُلْطَانِهِ ، وَلا يَقْعُدُ في بيْتِهِ على تَكْرِمتِهِ إِلاَّ بِإِذْنِهِِ رواه مسلم . Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cemaata Kur'an'ı en iyi bilen ve okuyanları imam olsun. Kur'an bilgisinde eşit iseler, sünneti en iyi bilen; eğer sünnet bilgisinde de denk olurlarsa, önce hicret etmiş olan; hicret

etmekte de aynı iseler, yaşca en büyükleri imam olsun. Hâkim ve yetkili olduğu yerde kişiye, izni olmadık¸a bir başkası imam olmaya kalkmasın. Hi¸ kimse, başkasının evinde, izni olmadık¸a ev sahibinin özel yerine oturmasın." (Müslim, Mesâcid, 290)

كان رسولُ
اللَّه)ص(
يمْسحُ
منَاكِبَنَا
في الصَّلاةِ
وَيَقُولُ : «
اسْتَوُوا
وَلا
تخْتلِفُوا ،
فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ
، لِيَلِني
مِنكُمْ
أُولوا
الأَحْلامِ
والنُّهَى ،
ثُمَّ
الَّذِينَ
يَلُونَهم ،
ثُمَّ الذين
يلونَهم »
Resûlullah (s.a.v) namaza başlayacağımız zaman omuzlarımıza dokunarak şöyle buyurdu:

- "Düz durun, karışık durmayın. Sonra kapleriniz de karmakarışık olur. Namazda benim arkama yaşlı-başlı olanlar dursun. Onların arkasına kendilerinden sonra gelenler, daha sonra da onlardan sonra gelenler dursun." (Müslim, Salât 122. Ayrıca bk. EbûDâvûd, Salât 95; Nesâî, Salât 54)
Ebû Yahyâ (veya Ebû Muhammed) Sehl İbni Ebû Hasme el-Ensârî (r.a) şöyle dedi:

Abdullah İbni Sehl ve Muhayyisa İbni Mes'ûd, sulh günlerinde Hayber'e gitmişlerdi. (İşlerini görmek i¸in birbirlerinden) ayrıldılar. Neticede Muhayyisa, (buluşma yerine geldiğinde) Abdullah İbni Sehl'i kanlar i¸inde can ¸ekişirken buldu. Onu defnetti ve sonra Medine'ye döndü. (Abdullah'ın kardeşi) Abdurrahman İbni Sehl (durumu öğrenince yanına) Mes'ûd'un oğulları Muhayyisa ve Huvayyisa'yı da alarak Peygamber sallalâhu aleyhi ve sellem'e gitti. Oradakilerin yaş¸a en kü¸üğü olan Abdurrahman, olayı anlatmaya başladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

"Sözü büyüğünüze bırak, sözü büyüğünüze bırak!" buyurdu.

Abdurrahman sustu ve olayı ötekiler anlattı. Neticede Hz. Peygamber:

"Kâtil üzerinde hakkınız olabilmesi i¸in yemin eder misiniz? buyurdu.

(Buhârî, Cizye 12, Edeb 89, Diyât 22; Müslim, Kasâme 1,3,6. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Diyât 8; Tirmizî, Diyât 4,22;) 19.03.2009

Abdullah ÖZMEN

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)